

ΜΙΚΡΟΣ
ΝΤΟΥΝΙΑΣ

ΕΠΑΙΝΟΣ ή ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ;

Αναγνώριση αντί επαίνου στην παιδαγωγική κοινότητα του Μικρού Ντουινιά

Είμαστε σκεπτικοί/-ές απέναντι στον έπαινο...

Ένα ζήτημα που απασχολεί την κοινότητά μας είναι τα σχόλια επαίνου και ενθουσιασμού που γονείς και παιδαγωγοί απευθύνουν στα παιδιά, συχνά με σκοπό να υποστηρίξουν το χτίσιμο της αυτοεκτίμησής τους. Το πετυχαίνουν; Κατά πόσο τα παραπάνω επιδρούν θετικά στη δόμηση μιας αυτόνομης προσωπικότητας; Είναι όσο αθώα και θετικά θεωρούνται;

Μέσω της πρακτικής μας εμπειρίας και της θεωρίας εντοπίσαμε τους εξής κινδύνους στον μηχανισμό του επαίνου:

- **Επιβολή των αξιών και των απόψεών μας στα παιδιά.**

Ο έπαινος αποτελεί συχνά απόρροια της πεποίθησης των ενηλίκων ότι γνωρίζουν τι είναι «καλό» για τα παιδιά και της προσπάθειάς τους να τα οδηγήσουν σε κάποια στάση, γνώση ή ηθική, την οποία οι ίδιοι/-ες ήδη κατέχουν. Το παραπάνω εγείρει ζήτημα κατάχρησης της ενήλικης εξουσίας επάνω στα παιδιά και αδικαιολόγητου περιορισμού του πεδίου έκφρασης και δράσης τους (βλ. κείμενο του Μικρού Ντουινιά για τον ενηλικισμό).

- **Ένας μηχανισμός που κινητοποιεί, μπορεί να τραπεί σε μηχανισμό που χειραγωγεί.**

Ο έπαινος αποτελεί αλάθητο μηχανισμό κινητοποίησης των παιδιών τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Πότε και προς ποια κατεύθυνση νομιμοποιούνται οι ενήλικες να κινητοποιούν τα παιδιά; Πού βρίσκεται σε κάθε περίπτωση η λεπτή γραμμή που διαχωρίζει το «κινητοποιώ» από το «χειραγωγώ»;

· **Ο έπαινος αποτελεί μια μορφή αξιολόγησης.** Όποιος/-α νομιμοποιείται να με αξιολογήσει θετικά επαινώντας κάποια προσπάθεια ή συμπεριφορά μου, αποκτά αυτόματα το δικαίωμα να τις επικρίνει.

· **Ο έπαινος στερεί από τα παιδιά τον έλεγχο της μάθησής τους,** αφού μετατοπίζει την προσοχή τους από το εγγενές κίνητρο στην εξωγενή ανταμοιβή. Ουσιαστικά, μεγαλώνει την εξάρτησή τους από τους ενήλικες όσον αφορά τη μαθησιακή τους ικανότητα. Αν επιθυμούμε να δώσουμε στα παιδιά τον έλεγχο της συμπεριφοράς και της μάθησής τους, χρειάζεται να στραφούμε σε διαφορετικούς τρόπους αξιολόγησης (Brooker 2016: 204).

· **Το παιδί λαμβάνει το μήνυμα ότι δεν είναι ανάγκη να αναπτύξει δεξιότητες αυτό-αξιολόγησης,** αφού το ρόλο αυτό έχει ήδη αναλάβει κάποιος/-α άλλος/-η. Θεωρούμε πολύ σημαντικό να δώσουμε στα παιδιά το εργαλείο της αυτό-αξιολόγησης. Κι αυτό γιατί θέλουμε - για εκείνα όσο και για εμάς - να είμαστε άνθρωποι με αυτογνωσία, οι οποίοι/-ες δεν ετεροκαθορίζονται και των οποίων η αυτοπεποίθηση δεν εξαρτάται από αξιολογικές κρίσεις άλλων.

· **Ο δημόσιος έπαινος** (π.χ. ενθουσιώδες σχόλιο για τη συμπεριφορά ενός παιδιού μπροστά στην ομάδα) **προάγει την κοινωνική σύγκριση και τον ανταγωνισμό.** Η Brooker (2016: 203) επικαλείται έρευνα που αποδεικνύει ότι κάποια παιδιά ξεκινούν το δημοτικό σχολείο όντας «εθισμένα» στον έπαινο: προβαίνουν σε συγκρίσεις και ανταγωνίζονται σε ατομική βάση, έχουν ανάγκη να αποδείξουν τις ικανότητές τους σε συμμαθητές/-τριες και δασκάλους/-ες.

...αλλά επιθυμούμε τα παιδιά να καλύπτουν την ανάγκη τους για αναγνώριση.

Η αναγνώριση είναι μια θεμελιώδης ανθρώπινη ανάγκη¹. Διακρίνουμε στα παιδιά που συναναστρεφόμαστε την ανάγκη αυτή και επιλέγουμε να την προσεγγίζουμε με τους τρόπους που περιγράφονται παρακάτω, όντας πάντα σε διαρκή αναζήτηση νέων οδών.

· Περιγραφή του τι βλέπω.

Δεν είναι εύκολο να απαλλαγούμε από τη μαθημένη συνήθεια να κάνουμε σχόλια αποδοχής και ενθουσιασμού. Ένα εργαλείο που μπορούμε να χρησιμοποιούμε, όποτε ένας έπαινος ψάχνει το δρόμο να εκφραστεί, είναι η περιγραφή. Έτσι, αντικρίζοντας ένα παιδί που έχει σκαρφαλώσει ψηλά, μπορούμε να μετατρέψουμε το ενθουσιώδες «Ουάου! Μπράβο Χ.!» στο αντικειμενικό «Χ., βλέπω ότι έχεις ανέβει μέχρι την κορυφή του διχτυού σκαρφαλώματος!».

Το εργαλείο της περιγραφής αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμο, όταν ένα παιδί μας ζητά από μόνο του τον έπαινο, κάτι που οδηγεί πολλούς ενήλικες σε μη αυθόρμητα και ανειλικρινή επαινετικά σχόλια. Είναι συνήθως συγκεκριμένα παιδιά που τείνουν να αναζητούν την επιβεβαίωση ή τον ενθουσιασμό μας, σημάδι ότι ένα είδος «εθισμού» έχει ξεκινήσει και ότι καλό θα ήταν να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή.

Η περιγραφή είναι παράλληλα ένας τρόπος να δίνουμε στα παιδιά λεξιλόγιο και τρόπους διατύπωσης, αλλά και μια ιδέα για το πως μπορεί να μοιάζει η αυτό-αξιολόγηση.

---

¹ Το παραπάνω υποστηρίζεται από πολλές θεωρίες. Βλέπε, π.χ., τη θεωρία του Todorov (Lobrot 2015: 56, 2018: 90), του Lobrot (2018:91), του Taylor (Γκόβαρης 2011: 147). Σύμφωνα με τον τελευταίο, για να εκλάβει το υποκείμενο την ταυτότητα του ως θετικό δόμημα, πρέπει αυτή να χαίρει αναγνώρισης τόσο σε διαπροσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

· **Συστηματική ενθάρρυνση της αυτό-αξιολόγησης.**

Ας χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα της ζωγραφιάς: Ένας ενήλικας που επαινεί μια ζωγραφιά, δίνει το μήνυμα στο παιδί ότι δεν είναι ανάγκη να την αξιολογήσει μόνο του. Περιορίζει άθελα του την ελεύθερη έκφραση του παιδιού, το οποίο είναι πολύ πιθανό να προσπαθήσει να κινηθεί καλλιτεχνικά προς την κατεύθυνση που έμμεσα του υποδείχθηκε. Στην καθημερινή μας πρακτική, προσπαθούμε να κινούμαστε ως εξής: Συγκρατούμε την όποια κρίση μας για τη ζωγραφιά. Αν το παιδί μας ρωτήσει αν η ζωγραφιά μας αρέσει, μπορούμε να του φανερώσουμε ότι μας άρεσε ο τρόπος που τη δημιούργησε: ήταν συγκεντρωμένος/-η, χαρούμενος/-η, κ.ο.κ. Εναλλακτικά, μπορούμε να του/της ανταποδώσουμε την ερώτηση, ώστε να μας εξηγήσει τι του αρέσει ή τι δεν του αρέσει σε αυτή. Ακούμε προσεκτικά τις τοποθετήσεις του, δίνοντας του όσο χρόνο χρειάζεται. Αν χρειάζεται, το στηρίζουμε στην εύρεση των κατάλληλων λέξεων. Η εμπλοκή κι άλλων παιδιών στην κουβέντα είναι θεμιτή.

Η Brooker (2016: 191) περιγράφει την εμπειρία της σε μια πρώτη τάξη δημοτικού, όπου κινήθηκε με ανάλογο τρόπο. Πολύ γρήγορα τα παιδιά έμαθαν ότι, όταν της έδειχναν κάτι, περίμενε τα ίδια να περιγράψουν πως τους φαίνεται. Στο τέλος της χρονιάς ήταν σε θέση να αξιολογήσουν με ρεαλισμό και αυτοπεποίθηση προσπάθειες δικές τους ή των συμμαθητών/-τριών τους. Αναφέρει ότι είχαν μεγαλύτερο κίνητρο και περισσότερη ανεξαρτησία και αλληλοϋποστήριξη από οποιαδήποτε άλλη τάξη είχε διδάξει.

Περισσότερα για το θέμα αυτό μπορείτε να βρείτε στο τευχάκι μας [«Έργα & Παιδαγωγικές Περιγραφές από το Εργαστήρι Διαισθητικής Ζωγραφικής του Μικρού Ντουινά»](#).

· **Επικέντρωση στις πράξεις.**

Σημαντική παιδαγωγικά θεωρούμε τη διευκρίνιση του Lobrot (2018: 91) ότι η μόνη αναγνώριση που συντελεί στην προσωπική ευημερία και πρόοδο είναι η αναγνώριση που αφορά στις πράξεις μας.

Μας «επιτρέπουμε» να σχολιάσουμε θετικά κάποια συγκεκριμένη πράξη ενός παιδιού, εφόσον η έκφραση αυτή είναι από μέρους μας πηγαία και ειλικρινής. Φροντίζουμε το σχόλιο μας να εκφράζει ρητά την άποψη του ανθρώπου που έχει το λόγο κι όχι κάποια αόριστη ενήλικη ηθική (Λέμε στην Κ. «Μου άρεσε ο τρόπος που χειρίστηκες τη διαφορά σου με τη Μ.» αντί «Μπράβο Χ, πολύ καλά, δεν χτυπάμε!»).

Η επικέντρωση σε συγκεκριμένες πράξεις και συμπεριφορές έχει αξία για εμάς και πέραν του επαίνου. Αποφεύγουμε να δίνουμε στα παιδιά χαρακτηρισμούς (π.χ. επιθετική, γλυκός, έξυπνη), ώστε να μην τους αναθέτουμε ρόλους που στη συνέχεια καλούνται να υπηρετήσουν.

· **Αγάπη & διαρκής παρουσία στο παρόν.**

Η ανάγκη για αναγνώριση σχετίζεται με την ανάγκη για επικοινωνία. Ως ενήλικας μπορώ, αντί να επαινέσω μια πράξη, να τη συνοδεύσω όντας παρών/-ούσα με όλο μου το είναι. Να έχω τα αυτιά, τα μάτια και την καρδιά μου ανοιχτά για να αντιλαμβάνομαι την εκάστοτε ανάγκη ή επιθυμία του κάθε παιδιού που συνοδεύω. Νιώθουμε ότι η συνεχής έκφραση της αγάπης μας προς κάθε παιδί και η άνευ όρων αναγνώριση της εγγενούς αξίας του αντικαθιστούν περιήφημα κάθε ενθουσιώδες επαινετικό σχόλιο.

· **Κι ο αυθορμητισμός;**

Στόχος μας δεν είναι να γίνουμε «σωστοί/-ές» ενήλικοι, μη όντας/ούσες ο εαυτός μας και χάνοντας τον αυθορμητισμό μας. Εκλογικευμένες στρατηγικές, όπως η απομάκρυνση από τον έπαινο, μαθαίνονται μέσα από τη συνεχή πράξη και γίνονται κτήμα σταδιακά. Το ότι κάνουμε αυτή την προσπάθεια συλλογικά μας βοηθά πολύ. Πάντως, δεν απογοητεύομαστε ούτε αισθανόμαστε τύψεις για τα «μπράβο» που μας ξεφεύγουν. Παραμένουμε ανοιχτές/-οί, ώστε να παραμένουμε αυθεντικές/-οί.

Πηγές

Brooker, Liz (2008). Ομαλή μετάβαση στην προσχολική ηλικία. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Γκόβαρης, Χρήστος (2011). Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.

Lobrot, Michel (2015). Ζώντας μαζί: Η παρεμβαίνουσα μη-κατευθυντικότητα στη ζωή μας. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Lobrot, Michel (2018). Από την ηδονή στην τρέλα. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Rosenberg, Marshall (2018). Μη βίαιη επικοινωνία: Η γλώσσα της καρδιάς. Βόλος: Εκδόσεις Κοντύλι.

Το μικρό δέντρο που θα γίνει δάσος:

[Παιδαγωγικό Πλαίσιο του Αλλιώςτικου Σχολείου](#)

Ποιοι & ποιες είμαστε

Ο [Μικρός Ντουινιάς](#) είναι ένα παιδαγωγικό εγχείρημα στη Μυτιλήνη της Λέσβου. Καθημερινά, παιδιά προσχολικής ηλικίας από ντόπιες & προσφυγικές οικογένειες παίζουν και μαθαίνουν μαζί στη φύση. Παιδιά κι ενήλικες διαμορφώνουμε συλλογικά τη ζωή και τη μάθηση στο Μικρό Ντουινιά, συνδυάζοντας στοιχεία της διαπολιτισμικής, της υπαίθριας και της ελεύθερης βιωματικής μάθησης.

Επικοινωνήστε μαζί μας

Η σελίδα μας: mikrosdounias.zohosites.eu (ΕΛΛ)

<http://www.mikrosdounias.eu> (ΕΝ)

E-mail: mikrosdounias@gmail.com

Facebook: [Μικρός Ντουινιάς Mikros Dounias](#)

Σχέδιο εξωφύλλου: Αλέξανδρος Καραβάς

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2019

Επανέκδοση: Δεκέμβριος 2021